

УДК 81'367.625

UDC 81'367.625

АКЦЫЯНАЛЬНАСЦЬ І АКЦЫЯНАЛЬНАЯ КЛАСІФІКАЦЫЯ ДЗЕЯСЛОВАЎ: 3 ГІСТОРЫІ ПЫТАННЯ

ACTIONALITY AND ACTIONAL CLASSIFICATION OF VERBS: THE QUESTION OF HISTORY

В. Ю. Раманава,
*аспірант кафедры беларускага
мовазнаўства БДПУ*

V. Ramanava,
*a postgraduate student of the Department
of Belarusian Linguistics BSPU*

Паступіў у рэдакцыю 08.09.17.

Received on 08.09.17.

У артыкуле разглядаецца гісторыя тэрміна «акцыянальнасць» і прыводзіцца пералік акцыянальных класіфікацый дзеясловаў, распрацаваных пераважна ў XX ст. Пададзены ў сістэматызаваным выглядзе выяўлены класіфікацыі акцыянальных дзеясловаў, падрыхтаваныя замежнымі і айчыннымі лінгвістамі ў XX–XXI ст. Раскрываюцца дэфініцыі паняццяў «аспектуальнасць», «акцыянальнасць», «акцыянальныя дзеясловы». Указаны прыметы акцыянальных дзеясловаў. Апісаны праблемы, што патрабуюць неадкладнага вырашэння з мэтай удасканалення тэорыі акцыянальнасці, а таксама ўпарадкавання дзеяслоўнай лексікі беларускай мовы.

Ключавыя словы: аспектуальнасць, акцыянальнасць, акцыянальныя дзеясловы, спосабы дзеяслоўнага дзеяння, значэнні дзеяслоўных лексем, акцыянальная класіфікацыя дзеясловаў.

The article discusses the history of the term «actionality» and gives a list of actional classifications of verbs, developed mainly in the XX century. It lists the names of Western, Russian and Belarusian researchers, whose work concerned various aspects of the study of actionality. The problematic issues which currently remain unsolved in Belarusian linguistics are mentioned. Classification of actional verbs, prepared by foreign and domestic linguists in the XX - XXI centuries, are given in a systematic form. The names of linguists, who studied actional classification of verbal lexicon are listed. It describes the problems that require urgent solutions to improve the theory of actionality and ordering verbal lexicon of the Belarusian language. The research reveals the definitions of the concepts «aspectuality», «actionality», «actional verbs». The signs of the actional verbs are specified.

Keywords: aspectuality, actionality, actional verbs, methods of verbal action, values of verbal lexemes, actional classification of verbs.

Лексічная сістэма дзеяслова – адзін з важнейшых аспектаў вывучэння мовы. Даследаванне значэнняў дзеяслоўных адзінак непасрэдна звязана з лінгвістычнымі паняццямі *акцыянальнасць* і *акцыянальная класіфікацыя дзеясловаў*. Аналіз пералічаных моўных з'яў займаўся заходнія лінгвісты (С. Агрэль, З. Вендлер). Названыя катэгорыі былі даследаваны такім расійскімі філолагамі, як Ю. Д. Агрэсян, Г. Ю. Багдановіч, А. У. Бандарка, Л. Л. Буланін, М. Р. Гайсіна, Ю. С. Маслаў, Д. М. Насілаў, А. М. Нікіціна, Э. М. Папова, А. В. Пятрухіна, Л. У. Стахава, С. Г. Тацевосаў, М. А. Шалякін, Н. Ю. Шведава. На ўзгаданыя лінгвістычныя паняцці звярнулі ўвагу беларускія мовазнаўцы (М. Ц. Кавалёва, В. Д. Старычонок, П. П. Шуба).

Аналіз літаратуры, прысвечанай акцыянальнасці і акцыянальнай класіфікацыі дзеясловаў, пацвердзіў наяўнасць у беларускім мовазнаўстве шэрагу нявырашаных пытанняў: адсутнасць дэфініцыі тэрміна «акцыянальнасць», неабходнасць выпрацоўкі адзінага варыянта акцыянальнай класіфікацыі дзеясловаў, патрэба ў фармулёўцы крытэрыяў, якія дазваляць

сістэматызаваць акцыянальныя дзеясловы і інш. Недастатковае даследаванне ў беларусістыцы такіх моўных з'яў, як акцыянальнасць і акцыянальная класіфікацыя дзеясловаў, стала прычынай высвятлення асаблівасцей іх гістарычнага развіцця. Мэта артыкула – прасачыць за найбольш значнымі момантамі ў гісторыі развіцця паняцця «акцыянальнасць» і сістэматызаваць напрацаваны тэрэтычны матэрыял па праблеме класіфікацыі акцыянальных дзеясловаў.

Тэрмін «акцыянальнасць» мае адносна працяглую гісторыю. Параўнальна-супастаўляльны аналіз навуковай літаратуры паказаў: агульнапрызнанай сярод лінгвістаў XX–XXI стст. стала думка пра тое, што катэгорыя акцыянальнасці з'яўляецца цэнтрам семантыкі дзеясловаў. Даследаванне семантыкі дзеяслова цесным чынам звязана з катэгорыяй аспектуальнасці. Упершыню акцыянальнасць і аспектуальнасць былі супрацьпастаўлены С. Агрэлем у пачатку XX ст. [1]. У той час шведскі лінгвіст разумеў пад аспектуальнасцю трыманне (закончанасць / незакончанасць), пад акцыянальнасцю – спосаб ажыццяўлення дзеяння [2, с. 36].

Далейшае вывучэнне суадносін аспектуальнасці і акцыянальнасці прывяло даследчыкаў мовы да высновы пра тое, што **аспектуальнасць** – катэгорыя, якая аб'ядноўвае (але не змешвае) у сабе трыванне і спосаб дзеяння, прычым рэалізацыя значэнняў трывання адбываецца праз спосабы дзеяння, а акцыянальнасць выступае як выражэнне спосабу дзеяння [3; 4]. Некаторыя з лінгвістаў [5, с. 8] лічылі, што з'яўленне аспектуальных падкласаў, або т. зв. спосабаў дзеяння, тлумачыцца частковым накладаннем аспектуальных класаў адзін на аднаго.

Вывучэнне спосабаў дзеяння прывяло да спрэчак адносна значэння гэтай моўнай катэгорыі. Так, С. Агрэль разглядаў спосабы дзеяння ў якасці прыставачных (і некаторых беспрыставачных) і суфіксальных утварэнняў, якія ўдакладняюць спосаб ажыццяўлення дзеяння. Гэта значыць, што ён высвятляў, якія сэнсавыя адценні ўносяцца ў дзеяслоў пры дапамозе пэўных прыставак і суфіксаў, што абазначаюць, якім чынам адбываецца дзеянне [2].

Аднак з меркаваннем С. Агрэля часткова не пагадзіўся лінгвіст Ю. С. Маслаў. Апошні ўпэўнена заявіў, што нельга лічыць спосабы дзеяння выключна словаўтваральнымі катэгорыямі, нават нягледзячы на тое, што многія спосабы дзеяння характарызуюцца пэўнымі словаўтваральнымі марфемамі. Ю. С. Маслаў бачыў галоўнае адрозненне паміж спосабамі дзеяння не ў марфемах, а ў значэнні і ў асаблівасцях узаемадзеяння з трываннем, сінтаксічным ужываннем і словаўтваральнай суадноснасцю з іншымі спосабамі дзеяння [1, с. 190–191].

Прызнанне спосабаў дзеяння як семантычных (часткова словаўтваральных) груп дзеясловаў, аб'яднаных на аснове агульнасці асаблівасцей працякання дзеяння знайшло адлюстраванне ў пазнейшых працах, у тым ліку і сучасных [4; 6; 7].

Ю. С. Маслаў [5] звярнуў увагу, што тэрмін «акцыянальнасць» быў прапанаваны нямецкім вучоным В. Флемігам у 1965 г. Паколькі ў нямецкай мове няма катэгорыі трывання, то ад тэрміна *Aktionsart* быў утвораны тэрмін «спосаб дзеяння». У сувязі з гэтым Ю. С. Маслаў лічыў, што акцыянальнасць – гэта аспектуальнасць без трывання.

Пад «акцыянальнасцю» Ю. Д. Апрэсян разумее катэгорыю семантычнага характару, т. зв. семантычны кварк. Гэта значыць, мінімальны фрагмент сэнсу, які не вербалізуецца з дапамогай лексем пэўнай мовы, але існуе ў рэальнасці, пры гэтым аказвае значны ўплыў на граматычныя паводзіны дзеяслова [8].

Фундаментальнымі ў гісторыі станаўлення тэрміна «акцыянальнасць» сталі даследаванні расійскага даследчыка С. Г. Тацевосава [9–11], які вывучаў акцыянальнасць на лексічным і граматычным узроўнях. Пад акцыянальнасцю лінгвіст разумее семантычную характарыстыку, якая апісвае дзеяслоўныя прэдыкаты мовы ў тэрмінах

«статыўнасць» / «дынамічнасць», «абмежавальнасць» / «неабмежавальнасць», «пунктыўнасць». С. Г. Тацевосавым была сфармулявана тэорыя акцыянальнасці, якая тлумачыць, як акцыянальная інфармацыя ствараецца і відазмяняецца ў працэсе сінтаксічнай дэрывацыі. Поўная акцыянальная тэорыя складаецца з чатырох прыватных кампанентаў: тэорыі лексічнага прадстаўлення дзеяслова, дэрывацыйнай тэорыі, тэорыі акцыянальнай кампазіцыі, тэорыі трывання. Пералічаныя кампаненты апісваюць чатыры групы семантычных з'яў, ад якіх залежыць акцыянальная інтэрпрэтацыя. У сваіх даследаваннях С. Г. Тацевосаў абапіраўся на акцыянальную класіфікацыю амерыканскага лінгвіста і філосафа З. Вендлера.

У пазнейшай працы лінгвіст [11] прапанаваў новы метада даследавання акцыянальнасці, які дазваляе працаваць з названай з'явай, не абапіраючыся на тэорыю пра лексічнае значэнне прэдыката, дэрывацыйную тэорыю, тэорыю акцыянальнай кампазіцыі і тэорыю трывання.

У сучасным беларускім мовазнаўстве тлумачэнне тэрміна «акцыянальнасць» не было выяўлена. Аднак сфармуляваны дэфініцыі паняццяў «акцыянальныя дзеясловы» і «неакцыянальныя дзеясловы» [12]. На аснове прыведзеных тлумачэнняў можна меркаваць, што «акцыянальнасць» – семантычны кампанент, у аснове якога – актыўнае дзеянне суб'екта.

На падставе сістэматызацыі розных меркаванняў, прыведзеных у працы, мы прыйшлі да высновы, што **акцыянальнасць** – семантыка-словаўтваральная катэгорыя, якая служыць для выражэння спосабу дзеяслоўнага дзеяння – была вылучана з аспектуальнасці (тэрмін, што аб'ядноўвае трыванне і спосабы дзеяслоўнага дзеяння). Спосабы дзеяслоўнага дзеяння – дзеяслоўныя значэнні, што ўказваюць на асаблівасці рэалізацыі таго ці іншага дзеяння. У сусветным мовазнаўстве «акцыянальнасць» мае шэраг адпаведнікаў: *Aktionsart*, лексічны від, аспектуальны характар, тып сітуацыі, тып падзеі, дзеянне, палажэнне спраў і інш.

Разгледзім пытанне акцыянальнай класіфікацыі дзеясловаў. Азнямленне з лінгвістычнымі даследаваннямі прывяло да высновы пра тое, што **акцыянальныя дзеясловы** (аспектуальна-семантычныя класы, семантычныя тыпы, падкласы аспектуальных дзеясловаў, сітуацыйныя тыпы, характары дзеяння і інш.) – тыя дзеясловы, якія маюць катэгарыяльнае значэнне «дзеянне», а таксама валодаюць шэрагам спецыфічных прымет (паводле А. У. Бандарка, да такіх прымет адносяцца актыўнасць дзеяння, яго мэтанакіраванасць, здзяйсненне асобай або жывой істотай, патэнцыяльная назіральнасць дзеяння, здольнасць да лакалізацыі дзеяння ў часе). Даследчыкі мовы неаднойчы зазначалі, што падзел дзеясловаў на акцыянальныя класы павінен адбывацца на падставе акцыянальных крытэрыяў.

У артыкуле пададзены выяўленыя на сённяшні дзень класіфікацыі некаторых заходніх, рускіх і беларускіх лінгвістаў. Больш падрабязна апісаны тыя класіфікацыі, якія найчасцей былі выкарыстаны даследчыкамі пры аналізе акцыянальных дзеясловаў.

Найбольш вядомай з асяроддзя заходніх мовазнаўцаў стала класіфікацыя амерыканца З. Вендлера (1967 г.), у адпаведнасці з якой у англійскай мове дзеяслоўныя прэдыкаты распадаюцца на чатыры класы: станы (*states*), дзейнасці (*activities*), здзяйсненні (*accomplishments*) і дасягненні (*achievements*) [9].

Менш вядомай, але падрыхтаванай яшчэ раней за папярэднюю, стала класіфікацыя шведскага прафесара С. Агрэля (1918 г.). Ён вылучыў 22 розныя спосабы дзеяння дзеясловаў (напрыклад, выніковы, момантавы, эфектыўны і інш. [1].

З ліку расійскіх навукоўцаў узгадаем класіфікацыю А. У. Бандарка. Да акцыянальных дзеясловаў ён аднёс наступныя семантычныя разрады: 1) дзеясловы канкрэтнага фізічнага дзеяння; 2) дзеясловы перамяшчэння, руху; 3) дзеясловы маўленчага дзеяння; 4) дзеясловы данатыўнага дзеяння, якое змяняе пасесіўныя адносіны; 5) дзеясловы, што абазначаюць сацыяльныя інтэрсуб'ектыўныя дзеянні [8].

Вельмі падрабязны падзел акцыянальных дзеясловаў на класы прыведзены ў працах А. У. Бандарка, Л. Л. Буланіна [4], Н. Ю. Шведавай [6], М. А. Шалякіна, В. С. Хракоўскага [7].

Была выяўлена класіфікацыя, прапанаваная Ю. С. Маславым у 1948 г. [13]. Ён вылучаны тры аспектуальныя разрады дзеясловаў (няпарныя дзеясловы незакончанага трывання, няпарныя дзеясловы закончанага трывання, пары суадносных дзеясловаў незакончанага і закончанага трывання). У кожным з разрадаў была праведзена больш дробная рубрыкацыя – падзел на акцыянальныя падкласы. Вялікай разнастайнасцю характарызуюцца спосабы дзеяслоўнага дзеяння, прапанаваныя Ю. С. Маславым у пазнейшай працы [5].

Даследчык Т. В. Булыгіна працавала над пытаннем размеркавання прэдыкатаў на класы [14]. Дарэчы, яна лічыла немэтазгодным выкарыстанне класіфікацыі З. Вендлера ў адносінах да матэрыялаў розных моў. Прычынай гэтаму стала абмежавальнасць вендлераўскай класіфікацыі, звязаная з тым, што ён разглядаў толькі тыя дзеясловы, якія звязаны з эмоцыямі і дзейнасцю чалавека. А. В. Падучава займалася вывучэннем разнавіднасцей станаў, абагульненых акцыянальных класаў, вытворных акцыянальных класаў і пад. [15].

Сярод шматлікіх даследаванняў Ю. Д. Абрэсяна значнае месца адведзена акцыянальным прэдыкатам [16]. Клас «дзеянні», па словах Ю. Д. Абрэсяна, замацаваны сярод класаў «верхняга ўзроўню». Кожны клас названага ўзроўню

падзяляецца на значна большую колькасць падкласаў. Так, напрыклад, дзеянні падзяляюцца на фізічныя, фізіялагічныя, ментальныя, валявыя, эмацыянальныя, маўленчыя, сацыяльныя. Унутры кожнага падкласа былі вылучаны падструктуры меншага парадку.

Над міжмоўнай акцыянальнай класіфікацыяй працаваў С. Г. Тацевосаў. Вынікам стала фармулёўка сістэмы акцыянальных класаў дзеясловаў (на матэрыяле моў са словазмяняльным трываннем): 1) статыўныя дзеясловы (па З. Вендлеру, гэта станы); 2) неабмежавальныя дзеясловы (па З. Вендлеру, гэта дзейнасці); 3) моцныя абмежавальныя дзеясловы (па З. Вендлеру, гэта завяршэнні); 4) пунктыўныя дзеясловы (па З. Вендлеру, гэта дасягненні). Асобную главу мовазнавец прысвяціў апісанню акцыянальных класаў рускай мовы (на матэрыяле адзінак мовы з дэрывацыйным трываннем) [11].

Н. Ю. Шведава правяла класіфікацыю дзеясловаў на аснове супрацьпастаўленняў (1) дзеясловы дзеяння – дзеясловы стану, 2) дзеясловы, якія абазначаюць – дзеясловы, якія значаць, называюць) [17].

У пералік класіфікацый не былі ўключаны тыя, што распрацоўваліся расійскімі даследчыкамі на матэрыяле моў народаў Расіі або замежных моў.

Аналіз прац расійскіх лінгвістаў паказаў, што менавіта вендлераўская класіфікацыя прымаецца як зыходны пункт у даследаваннях, прысвечаных акцыянальным дзеясловам.

З ліку беларускіх было выяўлена дзве класіфікацыі [18; 19]. Лічым неабходным прывесці гэтыя класіфікацыі.

Вядомы вучоны П. П. Шуба вылучыў восем разрадаў дзеясловаў па значэнні: 1) дзеясловы працяглага, непераўтвараючага ўздзеяння (працэс накіраваны на аб'ект, але ніякіх змен у гэтым аб'екце ён не ўтварае: *трымаць, мець, дарыць*); (заўважым, у працы «Дзеяслоў у беларускай мове» 1968 г. замест слова «працэс» было выкарыстана «дзеянне»); 2) дзеясловы перамяшчэння (працэс накіраваны на аб'ект і прыводзіць да змены месца аб'екта ў прасторы: *штурхаць, перастаўляць, ліць*); 3) дзеясловы пераўтвараючага ўздзеяння (працэс накіраваны на аб'ект, у выніку чаго ў аб'екце наступаюць пэўныя змены: *касіць, будаваць, ламаць*); 4) дзеясловы адносінаў (дзеясловы, якія абазначаюць адносіны да аб'екта ў шырокім сэнсе гэтага слова: *любіць, скончыць, працягваць*); 5) дзеясловы дзейнасці (яны абазначаюць чыстую дзейнасць, не звязаную непасрэдна з аб'ектам: *гандляваць, камандаваць, настаўнічаць*); 6) дзеясловы працяглага, нязменнага стану (працэс непасрэдна не накіраваны на аб'ект і не прыводзіць да змен у суб'екце: *спаць, вісець, быць*); 7) дзеясловы руху (працэс не звязаны з аб'ектам і абазначае перамяшчэнне ў прасторы самога суб'екта: *бегчы, ісці, крочыць*); 8) дзеясловы зменнага стану

(працэс не звязаны з аб'ектам, але прыводзіць да змен у самім суб'екце: *сохнуць, худзець, сінець*) [18, с. 151–152].

Другая класіфікацыя складаецца з наступных груп акцыянальных дзеясловаў: 1) дзеясловы са значэннем пачатку дзеяння: *забегаць, узрадавацца*; 2) дзеясловы з абмежаваным у часе значэннем: *перазімаваць, прагуляць*; 3) дзеясловы з выніковым значэннем: *заканспектаваць, разбіць*; 4) дзеясловы аднакратнага значэння: *скокнуць, кінуць*; 5) дзеясловы мнагакратнага значэння: *папаездзіць, папабегаць*; 6) дзеясловы са значэннем перарывістасці: *пачытваць, пабліскаваць*; 7) дзеясловы са значэннем размеркавальнасці дзеяння: *павырываць, пералушчыць* [19, с. 163–164].

Класіфікацыя П. П. Шубы, па нашым меркаванні, з'яўляецца найбольш удамай падчас аналізу акцыянальнасці на матэрыяле беларускіх дзеясловаў, паколькі ў аснове гэтай класіфікацыі – разнастайныя асаблівасці выражэння дзеяння, без уліку сувязей з пэўнымі граматычнымі катэгорыямі дзеяслова. Другая класіфікацыя прыдатная пры ўмове абавязковага ўліку разнавіднасці трывання.

Аналіз лінгвістычных прац, падрыхтаваных у XX ст., паказаў, што спецыяльных даследаванняў, прысвечаных акцыянальнай класіфікацыі дзеясловаў, не праводзілася. Выключэннем сталі тэарэтычныя напрацоўкі П. П. Шубы.

Такім чынам, вывучэнне лінгвістычнай літаратуры дазволіла прыйсці да абагульненай фармулёўкі паняццяў, што разглядаліся ў артыкуле. Так, пад **акцыянальнасцю** лічым неабходным разумець семантыка-словаўтваральную катэгорыю, якая служыць для выражэння спосабу дзеяслоўнага дзеяння, перадае пэўныя дзеяслоўныя значэнні. **Аспектуальнасць** – граматычная катэгорыя, якая абазначае тую ці іншую разнавіднасць трывання (закончанае або незакончанае). Аспектуальнасць рэалізуецца праз акцыянальнасць. Класы акцыянальных дзеясловаў П. П. Шубы, па нашым меркаванні, з'яўляюцца найбольш аптымальнымі для выкарыстання пры даследаванні асаблівасцей семантыкі дзеясловаў беларускай мовы.

Пералік існуючых класіфікацый акцыянальных дзеясловаў падаецца ўпершыню. Мяркуем, што сабраны тэарэтычны матэрыял будзе карысным у далейшай распрацоўцы тэорыі, звязанай з акцыянальнасцю і акцыянальнай класіфікацыяй дзеясловаў у беларускім мовазнаўстве. Падкрэслім, што шэраг пытанняў, звязаных з паняццямі, якія былі разгледжаны ў артыкуле, застаюцца адкрытымі: адсутнасць у слоўніках дэфініцый «акцыянальнасць» і «акцыянальнасць», розных падыходаў да вывучэння спосабаў дзеяслоўнага дзеяння, а таксама крытэрыяў падзелу дзеясловаў на акцыянальныя класы і інш.

ЛІТАРАТУРА

1. Маслов, Ю. С. Глагольный вид в современном болгарском литературном языке / Ю. С. Маслов // Вопросы грамматики болгарского литературного языка / Академия наук СССР. Ин-т славяноведения. – М. : Изд-во Акад. наук СССР, 1959. – С. 157–312.
2. Агрель, С. О способах действия польского глагола / С. Агрель // Вопросы глагольного вида. – М. : Изд. иностр. лит., 1962. – С. 35–38.
3. Бондарко, А. В. Грамматическая категория и контекст / А. В. Бондарко. – Л. : Наука, 1971. – 115 с.
4. Бондарко, А. В. Русский глагол / А. В. Бондарко, Л. Л. Булантин. – Ленинград : Просвещение, 1967. – 192 с.
5. Маслов, Ю. С. Очерки по аспектологии / Ю. С. Маслов. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1984. – 263 с.
6. Русская грамматика / редкол.: Н. Ю. Шведова (гл. ред.) и др. – М. : Наука, 1980. – Фонетика. Фонология. Ударение. Интонация. Словообразование. Морфология / Н. С. Авилова [и др.]. – 1980. – 783 с.
7. Теория функциональной грамматики / А. В. Бондарко [и др.]. – 2-е изд., стер. – М. : Эдиториал УРСС, 2001. – 348 с.
8. Стахова, Л. В. Способы репрезентации акциональной когеренции в текстовых фрагментах: на материале русского и английского языков : дис. ... канд. фил. наук : 10.02.19 / Л. В. Стахова ; Ульян. гос. ун-т. – Ульяновск, 2007. – 145 с. – Режим доступа: <https://dvs.rsl.ru/NLB/Vrr/SelectedDocs>.
9. Татевосов, С. Г. Акциональность в лексике и грамматике. Глагол и структура события / С. Г. Татевосов. – М. : Языки славянской культуры, 2015. – 368 с.
10. Татевосов, С. Г. Акциональность: типология и теория / С. Г. Татевосов // Вopr. языкознания. – 2005. – № 1. – С. 108–141.
11. Татевосов, С. Г. Глагольные классы и типология акциональности / С. Г. Татевосов. – М. : Языки славянской культуры, 2016. – 568 с.

REFERENCES

1. Maslov, Yu. S. Glagolnyy vid v sovremennom bolgarskom literaturnom yazyke / Yu. S. Maslov // Voprosy grammatiki bolgarskogo literaturnogo yazyka / Akademiya nauk SSSR. In-t slavyanovedeniya. – M. : Izd-vo Akad. nauk SSSR, 1959. – S. 157–312.
2. Agrell, S. O sposobakh deystviya polskogo glagola / S. Agrell // Voprosy glagolnogo vida. – M. : Izd. inostr. lit., 1962. – S. 35–38.
3. Bondarko, A. V. Grammaticheskaya kategoriya i kontekst / A. V. Bondarko. – L. : Nauka, 1971. – 115 s.
4. Bondarko, A. V. Russkiy glagol / A. V. Bondarko, L. L. Bulanin. – Leningrad : Prosveshcheniye, 1967. – 192 s.
5. Maslov, Yu. S. Ocherki po aspektologii / Yu. S. Maslov. – L. : Izd-vo LGU, 1984. – 263 s.
6. Russkaya grammatika / redkol.: N. Yu. Shvedova (gl. red.) i dr. – M. : Nauka, 1980. – Fonetika. Fonologiya. Udarenie. Intonatsiya. Slovoobrazovaniye. Morfologiya / N. S. Avilova [i dr.]. – 1980. – 783 s.
7. Teoriya funktsionalnoy grammatiki / A. V. Bondarko [i dr.]. – 2-ye izd., ster. – M. : Editorial URSS, 2001. – 348 s.
8. Stakhova, L. V. Sposoby reprezentatsii aktsionalnoy kogerentsii v tekstovykh fragmentakh: na materiale russkogo i angliyskogo yazykov : dis. ... kand. fil. nauk : 10.02.19 / L. V. Stakhova ; Ulyan. gos. un-t. – Ulyanovsk, 2007. – 145 s. – Rezhim dostupa: <https://dvs.rsl.ru/NLB/Vrr/SelectedDocs>.
9. Tatevosov, S. G. Aktsionalnost v leksike i grammatike. Glagol i struktura sobytiya / S. G. Tatevosov. – M. : Yazyki slavyanskoy kultury, 2015. – 368 s.
10. Tatevosov, S. G. Aktsionalnost: tipologiya i teoriya / S. G. Tatevosov // Vopr. yazykozniyaniya. – 2005. – № 1. – S. 108–141.
11. Tatevosov, S. G. Glagolnyye klassy i tipologiya aktsionalnosti / S. G. Tatevosov. – M. : Yazyki slavyanskoy kultury, 2016. – 568 s.

12. *Стариченок, В. Д.* Большой лингвистический словарь / В. Д. Стариченок. – Ростов н/Д: Феникс, 2008. – 811 [1] с.
13. *Маслов, Ю. С.* Вид и лексическое значение глагола в современном русском литературном языке / Ю. С. Маслов // Известия Академии наук СССР. Серия литературы и языка. – 1948. – Т. 7. – Вып. 4. – С. 303-316.
14. Семантические типы предикатов / Т. В. Булыгина [и др.]. – М. : Наука, 1982. – 365 с.
15. *Падучева, Е. В.* Акциональная классификация глаголов и семантика союза пока / Е. В. Падучева // Вопр. языкознания. – 2015. – № 5. – С. 7–25.
16. Языковая картина мира и системная лексикография / В. Ю. Апресян [и др.] ; отв. ред. Ю. Д. Апресян. – М. : Языки славянских культур, 2006. – 912 с.
17. *Шведова, Н. Ю.* Лексическая классификация русского глагола (на фоне чешской семантико-компонентной классификации) / Н. Ю. Шведова // Славянское языкознание. IX Международный съезд славистов : доклады советской делегации, Киев, сентябрь 1983. – М. : Наука, 1983. – С. 306–321.
18. *Шуба, П. П.* Сучасная беларуская мова : Марфаналонія. Марфалогія: Вучэб. дапаможнік для філал. фак. ун-таў / П. П. Шуба. – Мінск : Выдавецтва «Універсітэцкае», 1987. – 334 с.
19. Сучасная беларуская літаратурная мова: Марфалогія : вучэб. дапам. / Н. В. Гаўрош [і інш.] ; пад агульн. рэд. прэф. М. С. Яўневіча. – Мінск : Вyd. У. Л. Скакун, 1997. – 288 с.
12. *Starichyonok, V. D.* Bolshoy lingvisticheskiy slovar / V. D. Starichyonok. – Rostov n/D: Feniks, 2008. – 811 [1] s.
13. *Maslov, Yu. S.* Vid i leksicheskoye znachenije glagola v sovremennom russkom literaturnom yazyke / Yu. S. Maslov // Izvestiya Akademii nauk SSSR. Seriya literatury i yazyka. – 1948. – T. 7. – Vyp. 4. – S. 303-316.
14. *Semanticheskiye tipy predikatov / T. V. Bulygina [i dr.].* – M. : Nauka, 1982. – 365 s.
15. *Paducheva, Ye. V.* Aktsionalnaya klassifikatsiya glagolov i semantika soyuza poka / Ye. V. Paducheva // Vopr. yazykoznanija. – 2015. – № 5. – S. 7–25.
16. *Yazykovaya kartina mira i sistemnaya leksikografiya / V. Yu. Apresyan [i dr.] ; otv. red. Yu. D. Apresyan.* – M. : Yazyki slavyanskikh kultur, 2006. – 912 s.
17. *Shvedova, N. Yu.* Leksicheskaya klassifikatsiya russkogo glagola (na fone cheshskoy semantiko-komponentnoy klassifikatsii) / N. Yu. Shvedova // Slavyanskoye yazykoznanije. IX Mezhdunarodnyy syezd slavistov : doklady sovetsskoy delegatsii, Kiyev, sentyabr 1983. – M. : Nauka, 1983. – S. 306–321.
18. *Shuba, P. P.* Suchasnaya belaruskaya mova : Marfanaloniya. Marfalogiya: Vucheb. dapamozhnik dlya filal. fak. un-tau / P. P. Shuba. – Minsk : Vydavetstva "Universitetskaye", 1987. – 334 s.
19. *Suchasnaya belaruskaya litaraturnaya mova: Marfalogiya : vucheb. dapam. / N. V. Gaurosh [i insh.] ; pad aguln. red. praf. M. S. Yaunevicha.* – Minsk : Vyd. U. L. Skakun, 1997. – 288 s.